

УДК 37.011.3:81'243

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3\(49\)-683-693](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-3(49)-683-693)

Лебідь Ольга Валеріївна докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри психології та педагогіки, ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», м. Дніпро, тел.: (0562) 31-24-74, <https://orcid.org/0000-0001-6861-105X>

Сторожук Світлана Дмитрівна кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри іноземних мов, ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», м. Дніпро, тел. (067) 73-90-662, <https://orcid.org/0000-0003-1593-0860>

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. В статті обговорюється проблемне питання підготовки вчителів іноземних мов. Автор акцентує увагу на тому, що вирішенням цієї проблеми для України є ретельне вивчення теорії та практики педагогічної підготовки вчителя у вищих зарубіжних країнах з демократичними традиціями та адаптацію прогресивних ідей до системи вищої освіти з урахуванням української специфіки. Метою статті є висвітлення професійної підготовки вчителів іноземних мов у деяких країнах Європейського Союзу, а саме Іспанії, Португалії та Ірландії. Для вивчення зарубіжного позитивного досвіду в статті розглянуто основні національні особливості професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов в цих країнах. Представлено деякі аспекти організації і змісту теоретичної та практичної підготовки вчителів іноземних мов. На основі порівняльного аналізу визначено спільні та відмінні риси систем професійної підготовки вчителів іноземних мов кожної з досліджуваних країн. Під час наукового дослідження було встановлено, що системи професійної педагогічної підготовки вчителів іноземних мов досліджуваних країн (Іспанія, Португалія, Ірландія) мають тенденцію до уніфікації в організації; дотримуються єдиних європейських професійних кваліфікаційних стандартів для вчителів іноземних мов; мають багаторівневу систему вищої освіти; здійснюють практичну підготовку студентів, які навчаються за освітньою програмою на ступень бакалавра у закладах середньої освіти, а студентів, які навчаються за освітньою програмою на ступень магістра у закладах вищої освіти; домінуючою мовою вивчення є англійська. Також виявлено, підготовка вчителів іноземних мов для закладів початкової освіти в Іспанії та Ірландії відбувається в університетських коледжах, натомість у Португалії її здійснюють у Вищій педагогічній школі. Іншою особливістю підготовки у країнах Європейського Союзу є відсутність в

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 3(49) 2025

Ірландській системі середньої освіти не тільки другої іноземної мови, незважаючи на всі рекомендації Європейської Ради, але й першої. Наприкінці статті автор робить висновок, що в кожній з досліджуваних країн зберігається національна специфіка у підготовці вчителів та викладачів іноземних мов (терміни, перелік мов, за якими здійснюється підготовка майбутніх фахівців, післядипломна підготовка, неперервна освіта).

Ключові слова: професійна підготовка, вчитель іноземних мов, зміст, практична підготовка, неперервна освіта.

Lebid Olha Valeriyivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Psychology and Pedagogy, Alfred Nobel University, Dnipro, tel.: (0562) 31-24-74, <https://orcid.org/0000-0001-6861-105X>

Storozhuk Svitlana Dmytrivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Alfred Nobel University, Dnipro, tel. (067) 73-90-662, <https://orcid.org/0000-0003-1593-0860>

PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE TEACHER TRAINING IN SOME COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Abstract. The article raises an issue of foreign language teacher training. The author emphasizes that the solution to this problem for Ukraine is a thorough study of the theory and practice of pedagogical training of teachers in higher foreign countries with democratic traditions and the adaptation of progressive ideas to the system of higher education taking into account Ukrainian specifics. The relevance of the article is confirmed by citing the main theses of the May conference "The Future of Europe" (2022), where the possibility of creating institutions that promote linguistic diversity at the European level was noted. It also emphasized that the study of other languages should be compulsory from primary school, with the aim of students achieving the highest possible level of competence in an active language through the EU of their mother tongue. The article claims that such increased attention from the leadership of the European Union is due to the desire to promote the spread of multilingualism in EU countries, as this phenomenon is the most important element of Europe's competitiveness. It has been proven that the professional training foreign language teacher training in the countries of the European Union is carried out in colleges and institutions of higher education. It is provided by public and private educational institutions in 30 foreign languages, the number may vary depending on the country, the most common being English, German and French. The purpose of the article is to highlight the professional foreign language teacher training in some countries of the European Union, namely Spain, Portugal and Ireland. In order to study foreign positive experience, the article examines the main national features of the professional teacher training of future

foreign language teacher in these countries. Some aspects of the organization and content of theoretical and practical foreign language teacher training are presented. On the basis of a comparative analysis, the common and distinctive features of the systems of professional foreign language teacher training of each of the studied countries are determined. During the scientific research, it was established that the systems of professional pedagogical foreign language teacher training in the studied countries (Spain, Portugal, Ireland) have a tendency towards unification in the organization; adhere to the unified European professional qualification standards for foreign languages teachers; have a multi-level system of higher education; carry out practical training of students who study according to the educational program for the bachelor's degree in secondary education institutions, students who study according to the educational program for the master's degree in institutions of higher education; the dominant language of study is English. It was also found that the foreign language teacher training for primary education institutions in Spain and Ireland takes place in university colleges, while in Portugal it is carried out in the Higher Pedagogical School. Another feature of training in the countries of the European Union is the absence of not only a second foreign language, but also the first in the Irish secondary education system, despite all the recommendations of the European Council. At the end of the article, the author concludes that in each of the studied countries there is a national specificity in the foreign language teacher training and instructors (terms, list of languages in which training of future specialists is carried out, postgraduate training and continuing education).

Keywords: teacher training, professional training, foreign language teacher, content, practical training, continuing education.

Постановка проблеми. Політика Європейського Союзу (ЄС) щодо поширення мультлінгвізму, яку він проводить з 90-х років ХХ ст. не тільки не згасає, а навпроти набирає обертів. ЄС докладає багато зусиль щодо стимулювання мобільності в Європейському освітньому просторі вищої освіти, сприяє розвитку міжкультурних відносин і визначає вивчення мов важливим пріоритетом. Саме тому ЄС фінансує численні програми та проекти в цій сфері. Багатомовність, на думку ЄС, є найважливішим елементом конкурентоспроможності Європи. Таким чином, одна з основних цілей мовної політики ЄС полягає в тому, щоб кожен громадянин ЄС володів окрім своєї рідної мови ще двома іншими.

Про посилену увагу до поширення мультлінгвізму свідчать результати травневої (2022 р.) конференції «Майбутнє Європи», де на пленарному засіданні було ухвалене рішення про те, що ЄС повинен «сприяти багатомовності як мосту до інших культур з раннього віку» та розглянути можливість створення установи, яка сприятиме мовному різноманіттю на європейському рівні. На конференції наголошувалося, що вивчення інших мов має бути обов'язковим з початкової школи, з метою

досягнення учнями найвищого можливого рівня компетентності в активній мові ЄС окрім своєї рідної. Для полегшення здатності європейських громадян спілкуватися з більш широкими групами своїх співвітчизників і як фактор європейської згуртованості, вивчення мови найближчих сусідніх держав-членів ЄС у транскордонних районах і досягнення сертифікованого стандарту англійської мови повинно буде заохочуватися державами-членами ЄС» [8].

Інтеграція України у Європейський освітній простір викликає необхідність ретельного вивчення та аналізу зарубіжного досвіду організації системи вищої професійної освіти. В даний час українські дослідники закордонного досвіду освіти все частіше звертаються до її методів як більш об'єктивних, що допомагають проаналізувати основні ідеї, тенденції стану та закономірності розвитку педагогічної теорії та практики в різних країнах, геополітичних регіонах, розкрити співвідношення загальних тенденцій та регіональної специфіки, виявити негативні та позитивні аспекти педагогічного досвіду, визначити межі можливого впровадження закордонного досвіду в систему вищої освіти України.

Це пов'язано насамперед із тим, що в Україні демократизація суспільного життя, деідеологізація освіти в цілому зумовлюють гуманізацію педагогічної підготовки вчителя, сприяють створенню атмосфери, зверненої до особистості студента, побудові системи неперервної освіти з метою розвитку особистості на всіх етапах життя. Ці процеси вимагають адекватної педагогічної підготовки вчителя у закладі вищої освіти як першої сходинки безперервної освіти, тому що вона становить загальнотеоретичний фундамент професійного розвитку вчителя. Вирішення цієї проблеми в Україні передбачає не пряме запозичення зарубіжного досвіду, а ретельне вивчення теорії та практики педагогічної підготовки вчителя у вищих зарубіжних країнах з демократичними традиціями та адаптацію прогресивних ідей до системи вищої освіти з урахуванням специфіки української освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підготовки вчителів за кордоном висвітлено у наукових роботах таких вітчизняних дослідників, як К. Бініцька, В. Вакуленко, В. Гаманюк, Т. Кристапчук, О. Огієнко, Я. Морітц, І. Соколова, М. Тадеєва та ін. Питання використання зарубіжного досвіду для модернізації професійної підготовки вчителів англійської мови у закладах вищої освіти досліджували багато українських науковців (В. Безлюдна, О. Биндас, О. Бігіч, І. Закір'янова, С. Тезікова, О. Мисечко, Л. Мовчан, І. П'яновської, І. Сілютіна та ін.).

Мета статті – висвітлення професійної підготовки вчителів іноземних мов у деяких країнах Європейського Союзу, а саме Іспанії, Португалії та Ірландії.

Виклад основного матеріалу. Дослідження науково-педагогічних джерел [4; 5; 6; 7] показали, що професійна підготовка викладачів іноземних

мов в країнах Європейського Союзу здійснюється у коледжах та закладах вищої освіти. Система підготовки майбутніх вчителів іноземних мов є багаторівневою (бакалавр, магістр, доктор) і забезпечується як державними так і приватними закладами освіти з 30 іноземних мов, кількість може варіюватися і в залежності від країни, за якими готують педагогів, найпоширенішими є англійська, німецька та французька мови. Другою мовою для вивчення студенти, як правило, вибирають італійську та іспанську [9]. Системи педагогічної підготовки вчителів у Європейських країнах, які підписали Болонську угоду мають спільні характеристики, але кожна з них має свої особливі риси, які зумовлені історичними, традиційними та національними особливостями. У статті, вирішено було розглянути більш детальноше мало вивчені системи професійної підготовки вчителів іноземних мов таких країн, як Іспанія, Португалія та Ірландія.

Первинна педагогічна підготовка вчителів іноземних мов для початкової школи у Іспанії здійснюється у коледжах, які за акредитацією дорівнюють до університетів. Педагогічна підготовка передбачає лекції з педагогіки, психології та соціології, які майбутні вчителі іноземних мов відвідують спільно зі студентами інших спеціальностей. Курс педагогічної підготовки включає 320 годин практики у закладах середньої освіти. Мовна підготовка здійснюється на спеціальних мовних курсах, які діють при коледжах з 1992 року. Навчальний план філологічної підготовки на курсах передбачає вивчення лінгвістики, фонетики, літературу країни, мова якої вивчається, методики викладання іноземної мови (дидактику) та мовну практику.

Підготовка вчителів для середньої та старшої школи відбувається в університетах, триває упродовж 4–6 років і включає: курс з філології, який на відміну від навчальної програми коледжу передбачає ще й вивчення прикладної лінгвістики; факультатив з методики викладання іноземної мови; спеціальний педагогічний курс, розроблений інститутом освіти при університеті. Під час навчання в університеті майбутній вчитель іноземних мов повинен пройти практичну підготовку: два місяці практики на другому році та два місяці на третьому. Після проходження практики обов'язково складається звіт. Навчання і університеті завершується складанням кваліфікаційних іспитів. Іспити проходять у 3 етапи: перший етап – письмова робота; другий етап – презентація; третій етап – проведення уроків. Після успішного проходження підсумкової атестації студенти отримують сертифікат (*Certificate of Pedagogical Aptitude*). Відсутність сертифікату на право викладання унеможливорює отримання постійного місця роботи вчителем. Специфічною особливістю системи іспанської освіти є отримання можливості працювати вчителем іноземних мов у закладі освіти державного підпорядкування, яка заключається в тому, що кандидат повинен пройти конкурс на звання державного службовця.

Випускники-бакалаври, які бажають викладати в закладах вищої освіти, повинні пройти два семестри навчання у магістратурі. Такий курс навчання складається з двох циклів: теоретичного (лекції) і практичного та два місяці викладацької практики при університеті. Завершується цикл навчання у магістратурі написанням та захистом дисертаційного дослідження [3].

Підвищення кваліфікації вчителів відбувається на базі регіональних центрів підготовки вчителів у формі курсів, семінарів, конференцій, візитів-спостережень в школах, наставництва. Для педагогічної освіти характерний децентралізований тип управління.

Навчання англійської мови, як першої іноземної мови, в Португалії розпочинається у початковій школі на першому циклі середньої освіти (*1 Ciclo, Ensino Primário*) з третього класу. Вивчення другої іноземної мови не є обов'язковим, тому у багатьох школах вона обирається факультативно у середній школі на 3 циклі навчання (*3 Ciclo, Ensino Básico*) з 7 класу. Вибір відбувається між французькою та іспанською мовою і вивчається друга іноземна мова протягом трьох років до кінця 9-го класу. Після вступу до старшої школи (*Ensino Secundário*), яка знаходиться в іншій будівлі, учні розподіляються на профільні класи: науко-технічний (*ciências e tecnologias*); лінгво-гуманітарний (*línguas e humanidades*); візуальне мистецтво (*artes visuais*); соціально-економічний (*ciências sócio-económicas*). Тільки в класах лінгво-гуманітарного профілю вивчають 2 іноземні мови (англійська та на вибір). За іншими профілями продовжують вивчення англійської. У зв'язку із цим фактом домінуючу позицію серед іноземних мов посідає англійська, яка неформально вважається світовою мовою і привалює на ранку праці. Французька мова широко розповсюджена лише у прикордонних областях на межі із Францією.

Професійна підготовка вчителів іноземних мов в Португалії здійснюється у Вищій педагогічній школі або в університетах. Обов'язковою умовою вступу на педагогічний факультет є повна середня освіта або диплом випускника Вищої педагогічної школи, де відбувається підготовка педагогічного складу для початкової та середньої ланки закладів середньої освіти. Навчання в університеті передбачає 4-х річний цикл плюс один рік педагогічної практики.

Підписання Португалією Болонської угоди зумовило введення європейської системи накопичення кредитів (ECTS), додатка до диплома, та зміни у структурі вищої освіти: бакалаврат, магістратура та докторантура. Ступінь бакалавра за спеціальністю вчителів іноземних мов надається університетами. Освітня програма на здобуття першого освітнього ступеню бакалавра розрахована на шість семестрів, що дорівнює 180 заліковим кредитам. Інколи, відповідно до перелічених у національному та загальноєвропейському законодавстві випадків, ступінь бакалавра майбутні вчителі можуть отримати після семи або восьми семестрів навчання, еквівалентних 210 та 240 заліковим кредитам.

Для отримання ступеню магістра майбутньому вчителю іноземних мов необхідно пройти навчання у магістратурі протягом трьох-чотирьох семестрів в залежності від вишу, що складає відповідно 90 та 120 залікових кредитів. Навчання за магістерською освітньою програмою надає можливість отримання академічної спеціалізації, підвищення рівня наукової підготовки, заснованої на наукових дослідженнях та інноваціях.

Ступінь доктора можна отримати після проходження докторської академічної програми у докторантурі в університеті та після успішного відкритого захисту результатів дисертаційного дослідження [1].

Практична підготовка починається ще під час навчання у Вищій педагогічній школі, в університеті з моделювання уроків і проведення їх із студентами в групах або індивідуально. Після проведених занять відбувається їх аналіз та обговорення з кураторами-викладачами та студентами, які брали участь у занятті. Така практична підготовка спрямована на інформування студентів-практикантів про можливі проблеми, які виникають під час роботи в школі. Наступна педагогічно-викладацька практика проходить у закладах середньої освіти (ступень бакалавра) та закладах вищої освіти (магістерський рівень). Педагогічно-викладацька практика проходить під керівництвом кваліфікованого вчителя (викладача) з позитивною характеристикою та доброю репутацією. Починається практика із спостереження за викладацькою діяльністю вчителя (викладача) іноземної мови, прийомами, методами, технологіями, які використовує вчитель під час навчального процесу. Поступово практикант долучається до проведення окремих елементів уроку, дає поради щодо виконання того чи іншого завдання, перевіряє домашні завдання. У другій половині терміну відведеного на проходження практики студент-практикант проводить самостійні уроки під контролем свого куратора від закладу освіти.

Необхідно зазначити, що сертифікат бакалавра не означає обов'язкового отримання посади вчителя англійської мови, тому як існує певна кількість претендентів на посаду вчителя, яку щорічно визначає Міністерство освіти Португалії. Тому спочатку майбутній вчитель повинен скласти тест на визначення рівня професійної компетентності результат якого повинен бути не менше оцінки «добре».

Професійне удосконалення вчителя у Португалії надзвичайно формальне. У відповідності до нормативно-правової бази існують певні програми, процедури, кількості годин, критерії оцінювання, перелік установ, які вчителі можуть вибрати зі списку, складеного місцевими або регіональними департаментами освіти. Підвищення кваліфікації вчителів англійської мови відбувається за межами школи на навчальних курсах, як у вільний від роботи час так і під час роботи, в залежності від обставин, але не більше ніж 10 годин або 5–6 днів на навчальний рік.

Безперервна освіта у Португалії не є обов'язковою, але від неї залежить підвищення заробітної платні та кар'єрне зростання [2, с. 48]. Можливість здійснення постійного підвищення кваліфікації надають участі у семінарах і конференціях, лекціях, практичних майстернях, де вчителі (викладачі) іноземних мов у командах та навчальних групах, відпрацьовують вирішення конкретних проблем, пов'язаних із викладацькою діяльністю.

В республіці Ірландія офіційними державними мовами є ірландська та англійська, які вивчаються учнями протягом всього терміну навчання у закладах середньої освіти.

В початковій школі (*Primary school*) іноземна мова офіційно не викладається, але приблизно 15% шкіл пропонують для вивчення французьку мову як іноземну факультативно. Також Ірландія є єдиною країною серед держав Європейського співтовариства, де іноземна мова не є обов'язковою для вивчення у середній школі. Однак, 60–70% учнів вивчають іноземну мову факультативно. У більшості випадків для вивчення обирається французька мова. Факт виключення іноземної мови з навчальної програми, можливо, пояснюється тим, що учні повинні наприкінці кожного циклу навчання проходити іспити з обов'язкових предметів, а це складає разом із ірландською та англійською мовою 6–7 іспитів. Таким чином, складання іспитів з трьох мов, вважається надмірним та непосильним навантаженням на учнів, тому найкращим рішенням цієї проблеми стали факультативні заняття з іноземної мови. Саме через цей факт професія вчителя іноземних мов в Ірландії не є особливо популярною.

Підготовка вчителів початкової школи відбувається в педагогічних коледжах (*Colleges of Teacher Education*), які с 1975 року мають статус університетських, протягом трьох років з отриманням ступеня бакалавра після завершення навчання. Вивченню іноземних мов та предметів приділяється лише 40% часу інші 60% відводяться на професійну підготовку та педагогічну практику. Приблизно 20% вчителів іноземних мов початкової школи спеціалізуються на французькій мові. Навчальний план підготовки майбутніх вчителів початкової школи, включає вивчення мови, літератури, методики (теорія та практика) викладання іноземної мови дітям.

Для отримання допуску до викладання іноземної мови у середній (*Junior Cycle*) та старшій школі (*Senior Cycle*) необхідно пройти курс навчання в університеті та отримати відповідний диплом (*Higher Diploma in Education*). Курс навчання будується за послідовною (*consecutive*) моделлю: три роки навчання за бакалаврською освітньою програмою та рік професійно-педагогічної підготовки.

Система професійної підготовки вчителів іноземних мов в Ірландії базується на інтерактивних лекціях, обговореннях, дискусіях, проектних технологіях, самостійній роботі над опрацюванням проблемних питань, матеріалів, які сприяють розвитку студентів.

Практична підготовка вчителів іноземних мов для закладів середньої освіти проводиться із студентами спочатку на теоретичних заняттях коледжу або університету під час моделювання та проведення уроків, на практичних заняттях, індивідуально або в групі. На останньому курсі майбутні вчителі іноземних мов повинні пройти педагогічну практику у певному закладі середньої освіти, в якій студент планує працювати. За кожним практикантом закріплюється кваліфікований викладач від бази практики, який виконує наставницько-контролюючу функцію під час проходження студентської педагогічної практики. Під час педагогічної практики студенти переймають досвід фахівців, розвивають практичні навички, планування, викладання іноземної мови, організації навчального процесу, управління класом.

Ступень магістра в освіті здобувається в університетах протягом 2 років. Під час навчання студент проводить наукове дослідження, результати якого представляє під час захисту магістерської дисертації. Педагогічна практика з викладання іноземних мов, під час якої відпрацьовуються набуті теоретичні знання, проходить при університетах у групах першокурсників.

Освітня програма на здобуття докторського ступеню в освіті, яка передбачає отримання 120 кредитів, спрямована на стимулювання майбутніх докторантів: 1) до дослідження змісту та організації освіти, нових досягнень в галузі методів та прийомів навчання іноземних мов, інноваційних навчальних програм, впровадження та оцінки освітніх експериментів; 2) до складання освітніх програм та нових підручників.

Підвищення кваліфікації та перепідготовки для викладачів іноземних мов в Ірландії здійснюється на короткострокових (тимчасові та постійно діючі) або довгострокових курсах. Також можна брати участь в одноденних лекціях, до читання яких залучаються місцеві або зарубіжні фахівці. До довгострокових курсів відносяться мовні літні школи або обмін місцем роботи з учителем з іншої країни (*post-to-post exchange*) на певний термін.

В Ірландії принижується роль неперервної освіти, про що свідчить мінімальні матеріальні дотації та низька увага з боку міністерства освіти Ірландії. Розробку системи інноваційної та безперервної освіти здійснює Лінгвістичний інститут Ірландії, але слід зазначити, що основну увагу інститут приділяє розвитку ірландської, а не іноземних мов. Тому вчителям та викладачам доводиться вирішувати цю проблему самостійно. Найбільш ефективний вихід в цьому питанні звернення неприбуткових освітніх організацій, професійних асоціацій та університетів тих країн, чію мову вони викладають. Викладачам іноземних мов закладів вищої освіти легше вирішувати проблему постійного професійного підвищення кваліфікації, тому що вони декілька разів на рік беруть участь у наукових конференціях, семінарах, колоквиумах та беруть участь у програмах мобільності Європейської Ради.

Висновки. Підсумовуючи вище викладений матеріал можемо відмітити, що досліджувані країни (Іспанія, Португалія, Ірландія) мають як спільні так відмінні характеристики в системах професійної підготовки вчителів іноземних мов. Серед спільних можемо виокремити: тенденцію до уніфікації в організації професійної педагогічної підготовки вчителів іноземних мов (останній рік, педагогічний); дотримання єдиних європейських професійних кваліфікаційних стандартів для вчителів іноземних мов; багаторівневу систему вищої освіти (бакалаврат, магістратура, докторантура); практичну підготовку у закладах середньої (на ступень бакалавра) та вищої освіти (на ступень магістра); вивчення англійської мови як домінуючої. До відмінних рис було віднесено такі: підготовка вчителів іноземних мов для закладів початкової освіти в Іспанії та Ірландії відбувається в університетських коледжах, натомість у Португалії підготовка здійснюється у Вищій педагогічній школі. Інша відмінність виявилася у відсутності в Ірландській системі середньої освіти не тільки другої іноземної мови, незважаючи на рекомендації Європейської Ради, але й першої. Також в кожній з досліджуваних країн зберігається національна специфіка у підготовці вчителів та викладачів іноземних мов (терміни, перелік мов, за якими здійснюється підготовка майбутніх фахівців, післядипломна підготовка, неперервна освіта). Подальших розвідок потребують питання підготовки вчителів та викладачів іноземних мов до роботи із учнями різних соціальних груп населення.

Література:

1. Абашкіна Н.В. Рушійні сили розвитку професійної освіти в зарубіжних країнах. *Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету ім. М. Гоголя*, 2002. № 4. С. 45–48.
2. Кристопчук Т.Є. Тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу: дис. ... д-ра пед. наук. ВНЗ «Київський університет імені Бориса Грінченка». Київ, 2014.
3. Пуховська Л.П. Тенденції розвитку систем підготовки вчителів у Європі. *Педагогіка і психологія*, 1994. № 3. С. 144–152.
4. Соколова І.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя іноземних мов: генеза соціокультурних і освітніх парадигм. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*, 2007. № 7. С. 163–170.
5. Соколова І.В. Кредитно-модульне навчання іноземних мов: умови та досвід упровадження. *Нові концепції викладання іноземної мови в контексті Болонського процесу: матер. Всеукр. наук.-метод. конф. (7 листопада 2007 р., м. Київ)*. Київ, 2007. С. 112–114.
6. Common European Framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Language Policy Division, Council of Europe Cambridge University Press, 2001. 273 p. Available at: <https://rm.coe.int/16802fc1bf> (Accessed 06.06.2023)
7. Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications. Report 2007. Brussels: European Commission. Available at: <http://www.pef.uni-lj.si/bologna/dokumenti/eu-common-principles.pdf> (Accessed: 07.06.2023)
8. Language policy. Fact Sheets on the European Union. European Parliament. Available at: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/142/language-policy> (Accessed 10.06.2023)
9. Williams G. Globalisation, Modernity and Language: New Perspectives on Language in Education. The EUNOM Report, 2012. 61 p. Available at: <http://eunom.uoc.edu> (Accessed 12.06.2023)

References:

1. Abashkina, N.V. (2002). *Rushiini syly rozvytku profesiinoi osvity v zarubizhnykh krainakh* [Driving forces of the development of professional education in foreign countries]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzh. ped. un-tu im. M. Hoholia – Scientific notes of the Nizhinsky state. ped. University named after M. Gogol*, 4, 45–48 [in Ukrainian].
2. Krystopchuk, T.Ye. (2014). *Tendentsii rozvytku pedahohichnoi osvity v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu* [Trends in the development of pedagogical education in the countries of the European Union]. *Doctor's thesis*. Kyiv: *KU imeni B. Hrinchenka* [in Ukrainian].
3. Pukhovska, L.P. (1994). *Tendentsii rozvytku system pidhotovky vchyteliv u Yevropi* [Trends in the development of teacher training systems in Europe]. *Pedahohika i psykholohiia – Pedagogy and psychology*, 3, 144–152 [in Ukrainian].
4. Sokolova, I.V. (2007). *Profesiina pidhotovka maibutnoho vchytelia inozemnykh mov: geneza sotsiokulturnykh i osvitnykh paradyhm* [Professional training of the future teacher of foreign languages: the genesis of sociocultural and educational paradigms]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika – Pedagogical education: theory and practice. Psychology. Pedagogy*, 7, 163–170 [in Ukrainian].
5. Sokolova, I.V. (2007). *Kredytно-modulne navchannia inozemnykh mov: umovy ta dosvid uprovadzhennia* [Credit-module teaching of foreign languages: conditions and implementation experience]. *Vseukrainska naukovo-metodychna konferetsiia “Novi kontseptsii vykladannia inozemnoi movy v konteksti Bolonskoho protsesu” – All-Ukrainian scientific and methodological conference “New concepts of foreign language teaching in the context of the Bologna process”*. (pp. 112–114). Kyiv [in Ukrainian].
6. *Common European Framework of reference for languages: learning, teaching, assessment (2001)* Language Policy Division, Council of Europe Cambridge University Press. 273 p. Retrieved from <https://rm.coe.int/16802fc1bf> (Accessed 06.06.2023)
7. *Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications. Report 2007*. Brussels: European Commission. Retrieved from <http://www.pef.uni-lj.si/bologna/dokumenti/eu-common-principles.pdf> (Accessed: 07.06.2023)
8. *Language policy. Fact Sheets on the European Union*. European Parliament. Retrieved from <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/142/language-policy> (Accessed 10.06.2023)
9. Williams, G. (2012). *Globalisation, Modernity and Language: New Perspectives on Language in Education / The EUNOM Report*. 61 p. Available at: <http://eunom.uoc.edu> (Accessed 12.06.2023)